

CULTURAL INTERFERENCE IN LANGUAGE LEARNING: DIFFICULTIES OF THE SPELLING AND PUNCTUATION IN ALTERNATE LANGUAGE CODES

Aida TODI, Assistant Professor, PhD, "Ovidius" University of Constanța

Abstract: Errors encountered most frequently by those who redact a text, especially those that have to write in a foreign language (or even in Romanian, but also know one or some foreign languages) usually regard spelling (diacritics, accents, apostrophes, umlauts/ trema) and punctuation (using the comma, types of quotation marks). We consider that these errors, when they are not owed to the simple fact of not knowing the rules of the Romanian language, but owed to active or passive bilingualism/ trilingualism, represent cultural interferences in the alternation of linguistic codes (concerning diacritics, different types of accents, umlauts, quotation marks); determining some causes that generate the talked about deficiencies represent one of the objectives we've set to point out through this contribution.

In the text below I did not consider the writing situations where the languages utilize the same punctuation marks or diacritics (writing with an initial capital letter at the beginning of a phrase or sentence, at the names of institutions, country names, national or religious holidays, company names and organizations etc.); I've summarized the most important orthographic and punctuation particularities in the most used circulation languages and the differences towards Romanian, trying to see how these characteristics interfere at this level, for the ones that know two (or more) languages. Following these rules is very important for translators, as well as for those who draw up scientific texts, essays etc. and for those that are needed to operate with frequent changes in linguistic code. These are confronted, sometimes, with phenomena of contamination of the orthographic and punctuation rules. The writing of numerals also presents different conventions from a language to another; some of them will be handled in the present communication.

Keywords: language learning, cultural interference, difficulties, Romanian and foreign languages, contamination of the orthographic and punctuation rules

Greșelile pe care le întâmpină cel mai frecvent cei care redactează un text, în mod special cei care trebuie să scrie într-o limbă străină (sau chiar în română, dar sunt cunoscători ai unei / unor limbi străine) privesc în general **ortografia** (diacriticele, accentele, apostroful, trema / umlautul, despărțirea în silabe, utilizarea inițialei majuscule în situații diferite de la o limbă la alta) și **punctuația** (utilizarea virgulei, tipurile de ghilimele). Considerăm că acestea, atunci când nu se datorează pur și simplu necunoașterii regulilor limbii române, ci bilingvismului / trilingvismului activ sau pasiv, reprezintă interferențe culturale în alternarea codurilor lingvistice (în ceea ce privește diacriticele, diferitele tipuri de accent, trema, ghilimelele); stabilirea câtorva cauze care generează carențele despre care vorbim rezează unul dintre obiectivele pe care am propus să le punctăm prin această contribuție.

În cele de mai jos nu am avut în vedere situațiile de scriere în care limbile utilizează aceleași semne de punctuație sau diacritice (scrierea cu inițială majusculă la început de propoziție sau frază, la numele unor instituții, numele de țări, de sărbători naționale sau religioase, nume de companii și organizații etc.); am trecut în revistă particularitățile

ortografice și de punctuație mai importante ale celor mai utilizate limbi de circulație și diferențele față de română, încercând să vedem cum interferează la acest nivel, la cunoscătorii celor două (sau mai multe) limbi, aceste caracteristici. Respectarea acestor reguli este foarte importantă atât pentru traducători, cât și pentru cei care redactează texte științifice, referate etc. și care se văd nevoiți să opereze frecvent schimbări de cod lingvistic. Aceștia se confruntă, uneori, cu fenomene de contaminare a regulilor ortografice și de punctuație. **Scrierea numeralelor** prezintă și ea convenții diferite de la o limbă la alta; de unele dintre acestea ne vom ocupa în prezenta comunicare.

Greșelile care afectează **ortografia** (diacriticele, accentele, apostroful, trema / umlautul, despărțirea în silabe, utilizarea inițialei majuscule în situații diferite de la o limbă la alta) și **punctuația** (utilizarea virgulei, tipurile de ghilimele), când se datorează bilingvismului / trilingvismului activ sau pasiv, reprezintă interferențe culturale în alternarea codurilor lingvistice.

În ceea ce privește diacriticele, diferitele tipuri de accent, trema, ghilimelele, cauzele care generează carențele despre care vorbim sunt totuși mai numeroase; printre acestea enumerăm:

- tastatura calculatorului, setată, de regulă, pe limba engleză; în această situație, recomandăm instalarea setării și pe alte limbi pentru care se utilizează respectivul computer: română, franceză etc. (în funcție de necesități); dificultăți mai mari pune alfabetul chirilic;
- utilizarea masivă a chatului și a forumurilor de discuție, unde se renunță total la diacritice;
- viteza (graba) sau neglijența în tastare;
- superficialitate în verificarea finală a textului; se știe că, atunci când intervine corectorul automat pentru limba engleză, multe dintre cuvintele scrise inițial corect se modifică, așa încât textul neverificat poate să apară cu numeroase greșeli;
- tendința de unificare (simplificare) a regulilor (numită, în lingvistică, legea minimului efort);
- uneori suportul electronic căruia îi este destinat textul nu acceptă diacriticele, accentele și ghilimelele; este cazul unor publicații online sau forumuri de discuție care, atunci când se folosesc semnele grafice amintite, le distorsionează până la deformarea totală a cuvintelor, acestea ajungând de nerecunoscut.

Iată tipurile mai frecvente de greșeli care afectează semnele grafice amintite¹:

- lipsa totală sau parțială a diacriticelor²; *trema* (două puncte orizontale) pe vocală (*ä, ë, ï, ö, ü*) indică pronunțarea lor în alt mod decât fără *trema*³;

¹ Asupra acestora s-a mai atras atenția (Funeriu 1998). Vezi și Todi 2007b.

² Unele situri atrag atenția asupra necesității scrierii cu diacritice; de pildă – wikipedia.

³ Chiar dacă, la prima vedere, acest aspect pare, probabil, nesemnificativ, el poate avea implicații serioase în transmiterea și / sau receptarea mesajului. Amintesc, în acest sens, în scop anecdotic, dar și pentru a arăta că respectarea acestor semne este importantă, un episod real, care mi s-a întâmplat personal. În urmă cu mai mulți ani am participat la o conferință internațională în afara țării. Am trimis rezumatul în franceză, iar organizatorii au tradus totul (probabil printr-un program automat) și în engleză. Presupun că am uitat să pun trema pe *i* sau poate programul de traducere nu suporta diacriticele – se întâmplă și asta uneori. Cunoscătorii știu că *ai* se pronunță în franceză *e*, iar dacă vrei ca *i* să se pronunțe *i* trebuie să folosești acest semn (*ï*). Prenumele meu (*Aida*) a fost tradus automat în engleză ca o formă de trecut a verbului *aider* (fr. „a ajuta”, perf. simplu, pers. a III-a sg. *aida*). Era foarte neclar pentru toată lumea ce caută acea formă verbală lângă numele meu (Todi).

- utilizarea greșită a diacriticelor;
- utilizarea unor semne asemănătoare cu diacriticele, dar cu altă semnificație în lingvistică (ex.: unii îl redau pe *ă* prin *ã*; dar în transcrierile fonetice, *tilda* de pe *a* – sau altă vocală – indică nazalitate / pronunțare nazală a vocalei respective)
- utilizarea greșită a unor fonturi care nu au diacriticele limbii respective și le înlocuiesc cu semne similare;

Altă problemă generată de utilizarea mai multor limbi o reprezintă scrierea cu majuscule: germana care folosește mai multe majuscule decât engleza. În arabă nu se folosesc litere majuscule.

Fără a face o clasificare strict sau o analiză amănunțită a acestora, site-urile dedicate serviciilor de traducere atrag atenția asupra acestor diferențe între limbi, de care trebuie să se țină cont în procesul traducerii⁴.

În cele de mai jos nu am avut în vedere situațiile de scriere în care limbile utilizează aceleași semne de punctuație sau diacritice (scrierea cu inițială majusculă la început de propoziție sau frază, la numele unor instituții, numele de țări, de sărbători naționale sau religioase, nume de companii și organizații etc.); am trecut în revistă particularitățile ortografice și de punctuație mai importante în cele mai utilizate limbi de circulație și diferențele față de română, încercând să vedem cum interferează la acest nivel, la cunoscătorii celor două (sau mai multe) limbi, aceste caracteristici. Respectarea acestor reguli este foarte importantă atât pentru traducători, cât și pentru cei care redactează texte științifice, referate etc. și care se văd nevoiți să opereze frecvent schimbări de cod lingvistic. Aceștia se confruntă, uneori, cu fenomene de contaminare a regulilor ortografice și de punctuație.

În ultima vreme a devenit cvasigenerală scrierea fără diacritice a cuvintelor românești, ceea ce duce la dificultăți de citire și, uneori, la confuzii, având în vedere rolul distinctiv al acestora. Același lucru se întâmplă frecvent în cazul limbii franceze, de pildă, unde notarea accentului, absolute obligatorie, este trecută de mulți cu vederea, poate și din motive de comoditate (configurația tastaturii). În limba română, spre deosebire de alte limbi (franceză, italiană etc.), în general accentul nu se marchează; există totuși situații de omonimie a formelor scrise în care marcarea accentului se poate dovedi necesară: este cazul acelor omografe, destul de numeroase în română (*ácele* – *acéle*, *áfină* – *afină*, *áugust* – *augúst*, *bárem* – *barém*, *cópii* – *copii* etc.)⁵. Totuși, nemarcarea accentului în asemenea situații nu reprezintă o greșeală prea gravă, întrucât dezambiguizarea se produce, de obicei, prin context.

În română scrierea cu litere majuscule este în general puțin folosită, ea limitându-se la:

- inițiala numelor proprii (inclusiv nume de instituții), de sărbători naționale;
- semnalăm scrierea cu inițială majusculă și la o serie de locuțiuni pronominale (formule de adresare cu un grad înalt de politețe)⁶; la acestea se scriu cu majusculă atât substantivul, cât și posesivul care îl însoțește, indiferent de formele flexionare la care apar: *Alteța Sa*, *Alteța Voastră*, *Altețele Voastre*, *Cucernicia Sa*, *Cucernicia Ta*, *Cucernicia Voastră*, *Cucerniciile Voastre*, *Cuvioșia Sa*, *Cuvioșia Ta*, *Cuvioșia Voastră*, *Cuvioșiile*

⁴ <http://www.betterlanguages.com/romanian/servicii-de-traducere/brandingul/>.

⁵ Vezi o listă amplă la Todi 2007a: 49-52.

⁶ Inventarul acestora apare și în cartea noastră Todi 2007a: 150-151, de unde l-am preluat; în cartea citată locuțiunile pronominale apar cu menționările stilistice făcute de DOOM 2, de unde au fost extrase.

Voastre, Domnia Ei, Domnia Lui, Domnia Sa, Domnia Ta, Domnia Voastră, Domniile Voastre, Excelența Sa, Excelența Voastră, Excelențele Voastre, Înălțimea Sa (înv.), Înălțimea Ta, Înălțimea Voastră (înv.), Înălțimile Voastre (înv.), Luminarea Sa (înv.), Luminăția Sa, Luminăția Ta, Luminăția Voastră (înv.), Luminățiile Voastre (înv.), Magnificența Sa (livr.), Magnificența Voastră (livr.), Maiestatea Sa / Majestatea Sa, Maiestatea Sa / Majestatea Sa, Maiestatea Voastră / Majestatea Voastră, Majestățile Voastre, Măria Sa (înv.), Măria Ta (înv.), Măria Voastră (înv.), Măriile Voastre (înv.), Preacuvioșia Sa, Preacuvioșia Ta, Preacuvioșia Voastră, Preacuvioșiile Voastre, Preasfinția Sa, Preasfinția Ta, Preasfinția Voastră, Preasfințiile Voastre, Sanctitatea Ta (Sa, Voastră), Sfinția Sa, Sfinția Ta, Sfinția Voastră, Sfințiile Voastre.

Am simțit necesar să atragem atenția asupra acestei categorii de cuvinte, inventariind o lungă listă, pentru că în vechea ediție a DOOM (DOOM 1) se recomandă scrierea posesivului cu minusculă, deci este posibil ca până și vorbitorii nativi de română să aibă o nesiguranță în utilizarea lor. Asta dovedește, încă o dată, că ortografia reprezintă o convenție academică, dar o convenție care trebuie cunoscută și respectată, alături de altele, asemănătoare. Spre deosebire de engleză, funcțiile și calitățile, oricât de importante ar fi, se scriu cu minusculă: *avocat, cancelar, deputat, general, ministru, han, pașă, prefect, rege, premier*; la fel se scriu numele unor medalii sau premii, titluri științifice și onorifice: *doctor honoris causa, doctor în filologie, membru de onoare al Academiei Române*.

În timp ce numele domeniilor la care se referă funcțiile se scriu cu literă mică (*ministrul de externe, ministrul afacerilor externe al...*), numele oficiale complete de funcții se scriu cu literă mare.

În componența unor nume proprii, cuvintele ajutătoare se scriu cu literă mică: articolul sau particulele din unele nume de persoane românești sau străine: *Ludovic al XIV-lea, Ștefan cel Mare, Leonardo da Vinci, Charles de Gaulle, Andrea del Sarto, Joachim du Bellay, Abd el-Kader, Jeanne la Papesse, Ludwig van Beethoven, Friedrich von Schiller*; la fel, articolele, prepozițiile din nume de aștri (*Scroafa-cu-Purcei*), de entități geografice și administrativ-teritoriale (*America de Nord, Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, Statele Unite ale Americii*), instituții (*Consiliul de Miniștri al ...*), sărbători (*Ziua Internațională a Femeii*). Spre deosebire de alte limbi, în care se scriu cu majusculă substantivele care denumesc popoare, zilele săptămânii, lunile anului, disciplinele de învățământ, ortografia românească recomandă scrierea lor cu litere mici. Adesea se constată însă, la elevii și chiar la studenții români, scrierea cu majusculă, probabil tocmai sub influența acestor limbi. Se scrie, de regulă, cu literă mare la inițială primul cuvânt dintr-o notă de subsol, inclusiv când începe cu abrevieri folosite în indicațiile bibliografice; titlu de coloană dintr-un tabel etc.

Citatul, când nu este precedat de două puncte, începe cu literă mică.

Se scrie cu literă mare în corespondență, cereri etc., cuvântul cu care începe prima comunicare după formula de adresare urmată de virgulă: *Domnule Director, Doamnă Decan*.

Se scriu tot cu majusculă și alte realități cu caracter religios: *Sfântul Munte, Sfânta Scriptură, Sfântul Mormânt*, precum și pronumele personale care se referă la divinitate

(acestea constituind o particularitate a stilului religios)⁷: *după mare mila Ta, ne rugăm Ție, Doamne!*

Și pronumele de politețe maximă se scrie cu literă mare, în corespondență.

Se scriu cu majusculă punctele cardinale, când au valoare de nume propriu, desemnând o regiune: *importat din Apus / Vest, din Orient, în Apusul Europei, în Orientul Apropiat*; când nu au această valoare, numele punctelor cardinale se scriu cu literă mică.

Titlurile de publicații periodice, opere literare, științifice, artistice etc., emisiuni radio-TV, documente de importanță internațională sau națională se scriu, de asemenea, cu majuscule: *Adevărul literar și artistic* (ziar), *Amintiri din copilărie*, *Floarea darurilor*, *Gramatica limbii române*, *Limba română* (revistă), *O scrisoare pierdută*, *Proclamația de la Islaz*, *Psaltirea scheiană*, *Regulamentul organic*, *România literară*, *Simfonia fantastică*, *Tatăl nostru*.

În engleză, scrierea cu majuscule are în vedere:

- pronumele personal de persoana I singular: *I*;
- zilele săptămânii, lunile anului: *Monday, Tuesday; January, February; Christmas*;
- numele de cartiere, străzi și monumente (cu excepția articolului): *the Latin Quarter; the Eiffel Tower, St Paul's Cathedral; Buckingham Palace, the White House, Oxford Street, Fifth Avenue; the Middle East, the North Pole*;
- numele de naționalități și religii: *Japanese, English; Christianity, Buddhism*;
- titluri științifice sau universitare ale persoanelor, indiferent de poziția în enunț: *Professor Jones, Dr Smith; Captain Kirk, King Henry VIII*.
- titlurile de cărți, poezii, cântece, piese de teatru, filme (cu excepția prepozițiilor, a articolelor, a particulei de genitiv *of* etc.): *War and Peace, Like a Virgin*;
- în titlurile articolelor, recenziilor, referatelor etc.;
- mai multe abrevieri și acronime utilizează punctul în mod facultativ, ca în română: *G.M.T.* sau *GMT* (Greenwich Mean Time); *N.A.T.O.* sau *NATO* (North Atlantic Treaty Organization).

Scrierea numeralelor prezintă și ea convenții diferite de la o limbă la alta.

Data, de pildă, se notează, în engleza americană, în ordinea lună – zi – an (11/24/2012), iar în engleza britanică, în ordinea zi – lună – an (24/11/2012), ca în română; necunoașterea acestor diferențe poate duce la erori de traducere, uneori importante (data de expirare a unui produs, a unui medicament etc.).

În ceea ce privește **punctuația**, în *limba franceză* se lasă întotdeauna un spațiu tipografic (blanc) înaintea de două puncte sau de punct și virgulă⁸, ceea ce nu se întâmplă, de pildă, în engleză și în română. *Spaniola* plasează semnele de întrebare și cele de exclamare la începutul frazei interogative și exclamative. În *limba franceză* și *engleză* se pune virgulă înainte de etc. (et caetera), în timp ce *norma limbii române* nu permite aceasta.

⁷ Bardu 2011a, Bardu 2011b.

⁸ Personal considerăm că acel spațiu lăsat înainte de două puncte sau punct și virgulă aduce unele prejucții textului, întrucât computerul „interpretează” blancul respectiv ca o pauză dintre cuvinte, iar atunci când aceste semn se află la sfârșit de rând, le poate trece automat pe rândul următor.

Cei familiarizați cu scrierea în limba engleză au tendința să folosească ghilimelele specifice acestei limbi (“...”), inclusiv în textele scrise în română, unde ghilimelele au altă poziție („...”) sau franceză (<<...>>).

Principala dificultate de utilizare a regulilor de punctuație și ortografie depinde, în mare măsură, de caracterul convențional al acestora (și fluctuația lor în timp), convențiile diferind și de la o limbă la alta. Soluția bunei lor întrebuințări ar fi cunoașterea aprofundată a diferențelor dintre limbile utilizate, respectarea regulilor făcându-se atât în interiorul fiecărei limbi, cât și în actul de traducere. De mare importanță este și consultarea, ori de câte ori e necesar, a lucrărilor normative în vigoare pentru fiecare limbă în care se redactează textul.

Bibliografie

Bardu 2011a: Nistor Bardu, *Stiluri și limbaje în limba română actuală*, Ovidius University Press, Constanța, 2011.

Bardu 2011b: Nistor Bardu, *Considerații asupra stilului religios*, în Aida Todi (coord.), *Filologie și didactică*, Editura Universitară, București, 2011, p. 59-69.

Andronescu 1997: Șerban C. Andronescu, *Tehnica scrierii academice*, Editura Fundației „România de mâine”, București.

DN 4: Florin Marcu, *Noul dicționar de neologisme*, Editura Academiei Române, București, 1997.

DOOM 2: Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Univers Enciclopedic, București, 2005.

DSL: Angela Bidu-Vrânceanu, Cristina Călărășu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană-Dindelegan, *Dicționar general de științe. Științe ale limbii*, Editura științifică, București, 1997.

Funeriu 1998: Ion Funeriu, [*Principii și norme de tehnoredactare computerizată*](#), [Timișoara, Amarcord](#).

Todi 2007a: Aida Todi, *Pentru o limbă română corectă*, București, All.

Todi 2007b: *De la DOOM 1 la DOOM 2. Probleme de fonetică, ortografie și ortoepie în cele mai recente lucrări normative*, în *Annales Universitatis Apulensis, Seria Philologica*, Alba Iulia, 8/2007, p. 206-211.

<http://www.betterlanguages.com/romanian/servicii-de-traducere/brandingul/>